

Małgorzata Potoczna*

ROLA PAŃSTWOWEJ LOKALNEJ SZKOŁY WYŻSZEJ W PROCESIE PRZELAMYWANIA EKSKLUZJI SPOŁECZNEJ MŁODZIEŻY Z WIEJSKICH ŚRODOWISK I MAŁYCH MIASTECZEK NA PRZYKŁADZIE PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ W SKIERNIEWICACH

Abstrakt. Zawarta w artykule charakterystyka wybranych aspektów funkcjonowania Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (PWSZ) w Skierniewicach ma na celu wskazanie roli, jaką w procesie przełamywania ekskluzji społecznej młodzieży regionu skierniewickiego (mieszkającej w małych miejscowościach lub na obszarach wiejskich) odgrywa uczelnia. Funkcjonuje ona od 1 października 2005 r. Została utworzona w środowisku niedużego miasta, otoczonego obszarami wiejskimi¹ z potrzeby wzmocnienia potencjału edukacyjnego i stworzenia młodzieży mniej zamkniętej, dla której studiowanie w dużych aglomeracjach miejskich jest zbyt kosztowne, możliwości zdobycia wyższego wykształcenia w uczelni państwowej w miejscu zamieszkania (lub w jego pobliżu). W roku akademickim 2005/2006, w pierwszym roku działalności uczelni, naukę rozpoczęło 270 studentów studiów stacjonarnych i 87 studiów niestacjonarnych. Obecnie w uczelni studiuje 1272 studentów, w tym 700 to studenci studiów stacjonarnych, a 572 studiów – niestacjonarnych. Dyplom ukończenia studiów otrzymało dotychczas łącznie 1228 absolwentów.

Słowa kluczowe: system edukacji, szkolnictwo wyższe, wykluczenie społeczne.

1. Wprowadzenie

W Polskim systemie szkolnictwa wyższego publiczne wyższe uczelnie zawodowe rozpoczęły działalność w 1998 r. na mocy *Ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych*². Zgodnie z nią uczelnie zawodowe powołane

* Dr, Instytut Nauk Społecznych, Wydział Ekonomii i Administracji, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach, ul. Batorego 64c, 96-100 Skierniewice; matmalmar@poczta.onet.pl.

¹ Skierniewice leżą we wschodniej części województwa łódzkiego, między dwiema aglomeracjami: warszawską i łódzką. Miasto liczy ok. 50 tys. mieszkańców. W wyniku reformy ustrojowej i administracyjnej Skierniewice z dniem 1 stycznia 1999 r. utraciły status miasta wojewódzkiego. Obecnie są miastem na prawach powiatu. Skierniewice uznawane są za stolicę nauk ogrodniczych. Na terenie miasta znajduje się Instytut Ogrodnictwa oraz Stacja Doświadczalna im. Emila Chroboczka Wydziału Rolnictwa i Biologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

² Od 2005 r. wyższe szkoły zawodowe działają w formule prawnej zgodnej z *Ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym*, która aktualnie stanowi jednolity akt prawny regu-

zostały jako uczelnie o charakterze lokalnym, z prawem do zachowania własnej autonomii i elastycznego kształtowania oferty edukacyjnej dostosowywanej do potrzeb lokalnego rynku pracy (uczelnie mogły prowadzić kształcenie w ramach kierunków i/lub specjalności zawodowych przy jednoczesnym zagwarantowaniu możliwości podejmowania przez absolwentów uzupełniających studiów magisterskich) oraz współdziałania z uczelniami akademickimi w kraju poprzez zawieranie umów o współpracy czy umów patronackich, a także podejmowania współpracy międzynarodowej. Idea powołania wyższych uczelni typu zawodowego zrodziła się z trzech zasadniczych powodów.

Po pierwsze, z potrzeby niwelowania różnic terytorialnych i wyrównywania szans w dostępie do edukacji na poziomie studiów wyższych dla młodzieży z miejscowości na ogół oddalonych od dużych ośrodków akademickich, pochodzącej najczęściej z rodzin uboższych, dla której ośrodki te z różnych względów (głównie ekonomicznych) były niedostępne. Co prawda rozwój uczelni niepublicznych w latach 90. ułatwiał dostęp do studiów wyższych, to jednak z uwagi na postępujący równocześnie proces ich komercjalizacji uczestnictwo w procesie kształcenia na poziomie wyższym młodzieży ze środowisk wiejskich czy małych miast miało ograniczony charakter (D e n e k 2005: 48). Po drugie, oczekiwano, że powołanie do życia państwowych uczelni zawodowych ograniczy wyraźnie zauważalny już w początkowym okresie transformacji systemowej brak kadry wchodzącej na rynek pracy z dobrym, praktycznym przygotowaniem zawodowym bezpośrednio po ukończeniu studiów. Po trzecie, idea osadzenia wyższych szkół zawodowych jako uczelni „głęboko zakorzenionych w środowisku lokalnym” znalazła swoje uzasadnienie w poszukiwaniu potencjalnych możliwości rozwoju społeczności lokalnych, których rozwój hamował niski współczynnik skolaryzacji na poziomie wyższym oraz na zdynamizowanie rozwoju miast, z których wiele w wyniku reformy administracyjnej państwa w 1999 r. utraciło status miasta wojewódzkiego. Wśród aktualnie działających 36 publicznych wyższych uczelni zawodowych, zlokalizowanych w 15 (z 16) województw³, 23 uczelnie znalazły siedzibę w dawnych miastach wojewódzkich, 9 uczelni zostało utworzonych w miastach liczących powyżej 100 tys. mieszkańców, pozostałe – w miastach liczących ok. 60 tys. mieszkańców⁴.

lujący cały system szkolnictwa wyższego w Polsce, określając tym samym takie same standardy nauczania w zakresie studiów I stopnia zarówno w uczelniach zawodowych, jak i akademickich.

³ W 1998 powołane zostały: PWSZ w Elblągu, PWSZ w Tarnowie, PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim, PWSZ w Koninie, PWSZ w Legnicy, PWSZ w Nowym Sączu, PWSZ w Jarosławiu, PWSZ w Sulechowie, Kolegium Karkonoskie w Jeleniej Górze. W 1999 powołano: PWSZ w Krośnie, PWSZ w Lesznie, PWSZ w Płocku, PWSZ w Wałbrzychu, PWSZ w Kaliszu. W roku 2000: PWSZ w Pile i PWSZ w Białej Podlaskiej. W roku 2001: PWSZ w Sanoku, PWSZ w Przemyśle, PWSZ w Tarnobrzegu, PWSZ w Nysie, PWSZ w Chełmie, PWSZ w Ciechanowie, PWSZ w Nowym Targu. W roku 2002 PWSZ w Raciborzu, PWSZ w Włocławku. W roku 2003: PWSZ w Opolu. W 2004 r.: PWSZ w Łomży, PWSZ w Gnieźnie, PWSZ w Wałcu. W roku 2005: PWSZ w Zamościu, PWSZ w Suwałkach, PWSZ w Skierniewicach. W 2007 – PWSZ w Sandomierzu.

⁴ Najmniejszym ośrodkiem, w których działa wyższa szkoła zawodowa jest Sulechów liczący 18 tys. mieszkańców.

Państwowe wyższe szkoły zawodowe (PWSZ) posiadają łącznie 330 uprawnień do kształcenia na studiach I stopnia (licencjackich i inżynierskich) oraz 14 uprawnień (9 uczelni) do kształcenia na studiach II stopnia (magisterskich). Jak wynika z raportu podsumowującego 15 lat ich działalności, połowę wszystkich kierunków, w ramach których realizowany jest proces kształcenia, stanowią kierunki humanistyczne, 42% to kierunki techniczne (studia inżynierskie) i 8% kierunki medyczne (pielęgniarskie), co w dużej mierze w sposób rzeczywisty odpowiada realnym potrzebom i możliwościom lokalnych rynków pracy (Jastrębska 2013). W uczelniach zawodowych studiuje aktualnie ponad 78 tys. studentów, w tym 56 tys. w trybie stacjonarnym. Na studiach II stopnia studiuje 2,4 tys. (1,4 tys. na studiach stacjonarnych). W roku akademickim 2011/2012 studenci PWSZ stanowili 4,4% ogółu studentów w Polsce. Ponad 23 tys. studentów otrzymuje stypendia, w tym 6 tys. osób za wyniki w nauce. W PWSZ studiują także studenci zagraniczni, aktualnie jest to 923 osób (co 30 student z zagranicy jest studentem uczelni zawodowej). Studenci tych szkół uczestniczą w wymianie międzyuczelnianej, w roku 2011/2012 na studia zagraniczne wyjechało 556 studentów (do polskich PWSZ przyjechało 248 młodych ludzi). Od początku swojej działalności mury uczelni opuściło 210 tys. absolwentów, w tym 143 tys. osób ukończyło studia stacjonarne. Kadre naukowo-dydaktyczną PWSZ stanowi ok. 5 tys. nauczycieli akademickich (Jastrębska 2013).

2. Rola uczelni wyższej w procesie przełamывania wykluczenia społecznego

W społeczeństwie opartym na wiedzy wykształcenie, jakie w toku formalnej edukacji uzyskuje jednostka, traktować należy jako jeden ze znaczących czynników przełamujących procesy trwałego wykluczenia społecznego (Kozarzewski 2008: 138). Odpowiedni poziom wykształcenia, wiedzy, kompetencji w istotnym stopniu decyduje o pozycji, jaką jednostka osiąga na rynku pracy, pozycji społecznej, jak również warunkuje jej zdolność do uczestniczenia w ważnych aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego, chroni, co potwierdzają prowadzone w tym zakresie od wielu lat badania, przed ryzykiem znalezienia się w sferze ubóstwa (Panek, Czapiński 2013: 355).

Znaczenie, jakie współcześnie przypisuje się edukacji w procesie zapobiegania wykluczeniu społecznemu jest podkreślane wielokrotnie w wyraźny sposób. Jak stwierdza Tadeusz Pilch, „edukacja ma zdolność wyposażenia człowieka w skuteczne mechanizmy przewycięzania bezradności i osamotnienia neutralizujące skutki procesów marginalizowania” (Pilch 2004: 62).

Marginalność niemal we wszystkich postaciach, w jakich się objawia, pozostaje w bliskim związku z poziomem wiedzy i umiejętności osób nią dotkniętych. Oznacza to, że kluczem

do złagodzenia, nie mówiąc o likwidacji marginalizacji osób i grup społecznych jest edukacja (K o w a l a k 1998: 206)⁵.

Edukacja na poziomie wyższym stanowi kluczowy czynnik rozwoju społecznego, gospodarczego, cywilizacyjnego społeczeństwa (B u c h n e r-J e z i o r s k a 2011: 19).

Przełamywanie procesów ekskluzji społecznej poprzez edukację w znaczącym stopniu zależy jednak od tego, na ile funkcjonujący system edukacji usuwa w sposób efektywny bariery ograniczające zdobywanie wyższych poziomów edukacji, tym samym zapewnia równy dostęp do edukacji wszystkim grupom społecznym, niezależnie od poziomu dochodów, miejsca zamieszkania, sprzyja podnoszeniu aspiracji edukacyjnych czy wreszcie podnoszeniu jakości niższych poziomów edukacji, dopasowaniu ich do potrzeb krajowego rynku pracy i możliwości kontynuowania nauki (K o z a r z e w s k i 2008: 176)⁶.

Zadaniem współcześnie realizowanych procesów edukacyjnych jest przygotowanie młodzieży do aktywnej partycypacji w dynamicznie dokonujących się przemianach cywilizacyjnych oraz do radzenia sobie z wyzwaniami społeczeństwa informacyjnego. Edukacja na poziomie wyższym, pełniąc trzy zasadnicze funkcje: adaptacyjną, emancypacyjną i krytyczną (N o w a k-D z i e m i a n o w i c z 2012: 9), ma za zadanie wyposażać jednostkę w wiele uniwersalnych, zdefiniowanych także jako kluczowe, kompetencji chroniących ją przed zagrożeniem wykluczeniem społecznym. Należą do nich przede wszystkim kompetencje adaptacyjne (techniczne), wyposażające w zawansowany poziom wiedzy teoretycznej i praktyczne umiejętności zawodowe, dzięki którym absolwent studiów wyższych jest przygotowany do wypełniania roli zawodowej (w sposób efektywny i skuteczny

⁵ Oczywiście pozostaje pytanie, czy wyższe wykształcenie to najskuteczniejszy mechanizm przełamywania zagrożenia wykluczeniem społecznym? Z jednej strony trudno zaprzeczyć, że wykształcenie wyższe i odpowiedni poziom kwalifikacji zawodowych stanowią swoisty rodzaj kapitału, który decyduje o społecznym zakorzenieniu jednostki, chroniąc ją przed wykluczeniem z rynku pracy, a w konsekwencji także z innych obszarów życia społecznego, z drugiej – trudno nie zauważyć, że aktualnie, w dobie kryzysu gospodarczego, nie daje pełnej gwarancji sukcesu na rynku pracy, o czym świadczą chociażby rosnące wskaźniki bezrobocia wśród absolwentów szkół wyższych w większości krajów europejskich, także w Polsce (B u c h n e r-J e z i o r s k a 2011: 22–24, S z a f r a n i e c 2011).

⁶ W Polsce od początku lat 90. nie słabnie zainteresowanie młodzieży zdobyciem wyższego wykształcenia. Ogólny wzrost liczby młodych ludzi uczestniczących w procesie edukacyjnym potwierdzają badania. Nadal jednak jedną z podstawowych barier w dostępie do edukacji na poziomie wyższym jest mniej korzystne miejsce zamieszkania. Mimo że wzrósł z 1,8% w 1988 do 8,1% w 2008 r. odsetek mieszkańców wsi z wyższym poziomem wykształcenia, dystans edukacyjny między miastem a wsią ma charakter trwały (S z a f r a n i e c 2011: 94). Jak wskazują wyniki „Diagnozy społecznej 2013”, w procesie edukacyjnym uczestniczy ponad 3/4 młodych (w wieku 19–24 lat) mieszkańców miast liczących od 200 tys. do 500 tys. i powyżej, podczas gdy na wsi jest to niespełna połowa, tj. 48% (G r a b o w s k a i in. 2013: 87–90). Utrzymują się także różnice w wyposażeniu w kompetencje składające się na kapitał ludzki (G r a b o w s k a i in. 2013: 100).

może działać i konkurować na rynku pracy), społecznej i kulturowej. Do zestawu ważnych kluczowych kompetencji adaptacyjnych należy zaliczyć także umiejętność wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) oraz szeroko rozumiane kompetencje językowe, w tym znajomość języków obcych (przede wszystkim znajomość języka angielskiego).

Znajomość i umiejętność korzystania z urządzeń i technologii informacyjno-komunikacyjnych (Information and Communication Technologies, ICT) należą do podstawowych kompetencji niezbędnych w radzeniu sobie z wymogami współczesnej rzeczywistości, pozwalają młodym ludziom być aktywnymi uczestnikami społeczeństwa informacyjnego, należą do kompetencji

bez których nie można sobie wyobrazić społeczeństwa wiedzy. Komputery i Internet sprawiają, że można zgłębiać i poznawać świat nie wychodząc z domu. W ten sposób można zwiększyć przestrzeń własnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturze. Posiadanie odpowiednich umiejętności posługiwania się komputerem i korzystanie z Internetu traktowane są jako kluczowe kwalifikacje mogące przyczyniać się do powodzenia życiowego we współczesnym społeczeństwie. Są to nie tylko umiejętności techniczne, lecz także interdyscyplinarne, poznawcze, dotyczące rozwiązywania problemów i rozmienia podstawowych strategii komunikacyjnych. Brak takich umiejętności może zwiększać ryzyko wykluczenia (S z a f r a n i e c 2011: 122).

Kompetencje językowe (a raczej ich brak) stanowią znaczącą przyczynę ograniczonych możliwości uczestnictwa we współczesnej wielokulturowej rzeczywistości społecznej. Dlatego uczelnie wyższe w miarę możliwości rozbudowują ofertę studiów i kursów realizowanych w języku obcym (głównie w języku angielskim). Doskonałą okazją dla kształtowania kompetencji językowych, wymiany i zdobywania nowych doświadczeń, doskonalenia wiedzy i umiejętności praktycznych stanowi umiędzynarodowienie procesu kształcenia.

Ważną kompetencją niezbędną w procesie przełamywania wykluczania społecznego jest gotowość jednostki do udziału w kształceniu ustawicznym. Sprostanie wymogom dynamicznie zachodzących zmian na runku pracy wymaga stałej aktualizacji wiedzy, umiejętności i kompetencji. Stąd ważnym zadaniem edukacji realizowanej w szkole wyższej jest przygotowanie do uczestnictwa w procesie edukacji w sposób permanentny, rozwijanie świadomości i umiejętności korzystania z edukacji jako narzędzia zapewniającego szansę na realizację celów życiowych.

Wyzwaniem dla współcześnie realizowanych procesów edukacji w szkole wyższej jest kształtowanie kompetencji emancypacyjnych. Ten rodzaj kompetencji pozwala na rozumienie otaczającej rzeczywistości, w jakiej funkcjonuje jednostka, rozumienie samego siebie, swoich możliwości, barier i ograniczeń, konstruowanie ścieżki kariery zawodowej, przewidywanie następstw podejmowanych działań i dokonywanych wyborów czy umiejętności komunikowania się z innymi. W ramach kompetencji emancypacyjnych, szczególną uwagę należy zwrócić na kompetencje społeczne. Wyposażanie jednostek w umiejętność podejmowania

współpracy, kształtowanie poczucia wpływu na bieg zdarzeń, zwiększenie partycypacji w trzecim sektorze, kształtowanie orientacji temporalnej na przyszłość, kształtowanie postaw i zachowań pragmatycznych w dłuższej perspektywie sprzyjać mogą rozwiązywaniu wielu zagrożeń, jakie dostrzec można we współczesnej rzeczywistości społecznej, takich jak anomia, deficyt zaufania i demokracji partycypacyjnej, konflikt między tradycją a nowoczesnością, orientacji emocjonalnej orientacja pragmatycznych, falsyfikowanie rzeczywistości jako podstawowy mechanizm kształtowania opinii społecznej (Nowak-Dziemiałowicz 2012: 6–8).

Trzecią, nie mniej ważną kategorię kompetencji, stanowią kompetencje krytyczne, które pozwalają na dostrzeganie uzasadnień legitymizujących własne działanie, interpretację rzeczywistości, dostrzeganie niejawnych mechanizmów jednostkowych, grupowych i instytucjonalnych zachowań i działań, pozwalają dostrzec opresję, przemoc symboliczną, nierówności społeczne oraz uzasadniające je reguły i praktyki społeczne (Nowak-Dziemiałowicz 2012: 10).

3. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach w procesie przełamывania wykluczenia społecznego młodzieży regionu skierniewickiego

Realizując ideę uczelni środowiskowej, PWSZ w Skierniewicach do najważniejszych swoich zadań zalicza wypracowanie adekwatnej do potrzeb lokalnego rynku pracy oferty edukacyjnej oraz optymalne przygotowanie młodzieży do pracy zawodowej na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy.

Obecnie uczelnia oferuje kształcenie na ośmiu kierunkach studiów licencjackich pierwszego stopnia w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym (pedagogika, informatyka, ekonomia, finanse i rachunkowość, ogrodnictwo, bezpieczeństwo wewnętrzne, dietetyka, kosmetologia). Na każdym z kierunków proces kształcenia realizowany jest w ramach co najmniej dwóch specjalności. Ofertę edukacyjną uzupełniają także studia podyplomowe. Mając na uwadze potrzebę dostosowania oferty i programów kształcenia do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy tak, aby proponowane kierunki i specjalności były adekwatne do potrzeb pracodawców i zarazem atrakcyjne dla potencjalnych studentów, uczelnia prowadzi monitoring zmian zachodzących na lokalnym rynku pracy. Ponadto w 2012 r. zrealizowany został projekt badawczy „Wszechnica Skierniewicka” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Działania merytoryczne projektu dotyczyły m.in. rozpoznania środowiska subregionu skierniewickiego rynku pracy w kontekście potrzeb edukacyjnych oraz oceny własnej infrastruktury i priorytetów strategicznych programu edukacji. Zrealizowany program badawczy obejmował badanie potrzeb edukacyjnych i szkoleniowych mieszkańców subregionu, analizę dostępną w subregionie oferty szkoleniowej z zakresu ustawicznego kształcenia, analizę ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców oraz analizę

kierunków rozwoju gmin subregionu.

Aby w sposób optymalny przygotować absolwentów do zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej w PWSZ w Skierniewicach, począwszy od roku akademickiego 2013/2014 na wszystkich kierunkach studiów realizowane są programy kształcenia oparte na efektach kształcenia dla profilu praktycznego. W celu wypracowania, atrakcyjnych z punktu widzenia potrzeb rynku pracy i studiującej młodzieży, praktycznych aspektów zakładanych efektów kształcenia, proces budowania oferty programowej zrealizowano przy aktywnym współudziale przedstawicieli samorządu studentów oraz interesariuszy zewnętrznych, przedstawicieli samorządu terytorialnego, pracodawców i organizacji pozarządowych.

Szansę na zbudowanie ścisłej współpracy z szerszym gronem interesariuszy zewnętrznych otworzył projekt „Program rozwojowy PWSZ w Skierniewicach”, który należy potraktować jako pionierskie działanie w zakresie angażowania interesariuszy zewnętrznych poprzez staże, praktyki, prowadzone przez zewnętrznych trenerów szkolenia, *work-tours* oraz spotkania z ludźmi sukcesu delegującymi się spośród otoczenia przedsiębiorców PWSZ w Skierniewicach. Ważną rolę w procesie budowania oferty programowej odgrywa wdrażanie innowacyjnych programów nauczania oraz praca dydaktyczna prowadzona z wykorzystaniem innowacyjnych metod nauczania.

Ponieważ realizowany przez uczelnię proces edukacyjny ukierunkowany jest na wszechstronne przygotowanie młodzieży do pracy zawodowej na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy, w ramach programów kształcenia na każdym z kierunków studiów realizowane są także obowiązkowe warsztaty z planowania i budowania kariery zawodowej prowadzone przez trenerów aktywizacji zawodowej. Celem tych zajęć jest uzyskanie przez studentów efektów kształcenia na poziomie wiedzy, umiejętności oraz postaw społecznych świadczących o świadomym podejściu do planowania własnej ścieżki zawodowej i kierunków rozwoju (edukacyjnego, zawodowego).

Z tego punktu widzenia niezwykle ważne są także dodatkowe formy aktywizowania studentów, dzięki którym mają oni szansę pogłębiać zarówno profesjonalną wiedzę teoretyczną, kompetencje, jak i cenione przez pracodawców umiejętności praktyczne. Należą do nich zrealizowane dotychczas dwa projekty edukacyjne. Pierwszy z nich to projekt „Pewny start na rynek pracy – wsparcie Biura Karier PWSZ w Skierniewicach w aktywizacji zawodowej studentów i absolwentów”⁷. Projekt był realizowany przez okres dwóch lat, tj. od 1 marca 2009 do 28 lutego 2011. Wsparciem w ramach projektu objęci zostali studenci i absolwenci wszystkich kierunków kształcenia PWSZ w Skierniewicach. Jego celem

⁷ Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach programu operacyjnego „Kapitał ludzki”; Priorytet IV: Szkolnictwo wyższe i nauka. Działanie 4.1: Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy. Poddziałanie 4.1.1: Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni.

było wyposażenie studentów i absolwentów PWSZ w Skierniewicach w wiedzę i praktyczne umiejętności efektywnego poruszania się po rynku pracy, zapoznanie z wymogami i specyfiką lokalnego rynku pracy przez bezpośredni kontakt z przedstawicielami instytucji i potencjalnymi pracodawcami lokalnego rynku pracy. W ramach projektu studenci korzystali z indywidualnego poradnictwa doradcy zawodowego oraz wielu szkoleń z zakresu rozwoju osobistego, metod poszukiwania pracy i skutecznej autoprezentacji. Zdobyli wiedzę na temat samozatrudnienia. Uczestniczyli w płatnych stażach zawodowych, które umożliwiły bezpośrednie nawiązanie kontaktu z pracodawcami. Realizacja projektu pozwoliła na zbudowanie platformy porozumienia pomiędzy środowiskiem akademickim a lokalnym rynkiem pracy poprzez organizację targów pracy, podczas których pracodawcy w sposób bezpośredni mogli zaprezentować swoją ofertę studentom i absolwentom.

Od stycznia 2013 r. realizowany jest projekt „Program rozwojowy PWSZ w Skierniewicach”⁸ (okres realizacji upłynie w grudniu 2015 r.). Jego celem jest wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni na kierunkach kluczowych dla realizacji strategii „Europa 2020” poprzez wykonanie założeń programu rozwojowego obejmującego wieloaspektowe wsparcie procesu kształcenia. Projekt finalizowany jest na trzech kierunkach: tj. dietetyce, informatyce, kosmologii, i umożliwia studentom nabycie wiedzy, doświadczenia i umiejętności praktycznych niezbędnych zarówno do kontynuowania nauki, jak i na rynku pracy. W jego ramach realizowane są m.in. zajęcia wyrównawcze z matematyki, chemii i biologii umożliwiające studentom I roku uzupełnienie wiedzy, przyczyniające się do wzrostu kompetencji przydatnych w kontynuowaniu nauki i korzystaniu z pełnej oferty edukacyjnej⁹. Absolwenci i studenci III roku uczestniczą w 3-miesięcznych płatnych stażach, a studenci II roku – w płatnych praktykach zawodowych ułatwiających zdobycie cennego doświadczenia w renomowanych firmach szeroko rozumianego subregionu. Wyjazdy studyjne do pracodawców umożliwiają studentom: zapoznanie się z czołowymi firmami z branży związanej z kierunkiem kształcenia, wymianę doświadczeń oraz nawiązanie kontaktów zawodowych. Profesjonalne szkolenia specjalistyczne zgodne z profilem kształcenia umożliwiają nabycie praktycznych umiejętności potwierdzonych certyfikatem. Szkolenia mają charakter uzupełniający program podstawowy studiów. Warsztaty z budowania i planowania kariery zawodowej, szkolenia z ochrony środowiska naturalnego i rozwiązań proekologicznych ułatwiają zdobycie praktycznych umiejętności wspierających postawy proekologiczne studentów. Szkolenia z przedsiębiorczości prowadzone przez ekspertów i praktyków rynku pracy wspierają studentów

⁸ Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach programu operacyjnego „Kapitał ludzki”; Priorytet IV: Szkolnictwo wyższe i nauka. Działanie 4.3: Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni w obszarach kluczowych w kontekście celów strategii „Europa 2020”.

⁹ Z zajęć wyrównawczych skorzystało 87% studentów I roku studiów stacjonarnych.

chcących otworzyć własną firmę. Spotkania z ludźmi sukcesu – z branż powiązanych z kierunkami kształcenia, którzy zdradzają tajemnice swojego sukcesu, opowiadają o ważnych aspektach, na które warto zwrócić uwagę, budując swoją ścieżkę kariery – są szansą na spotkanie ludzi, którzy osiągnęli sukces w określonej branży (związanej z kierunkami kształcenia objętymi w projekcie) ze studentami szukającymi inspiracji wiedzy i świadomości, jak wygląda start na rynku pracy¹⁰. Warsztaty z budowania i planowania kariery zawodowej, podczas których studenci zapoznają się z wymogami rynku pracy, metodami i narzędziami poszukiwania pracy oraz skuteczną autoprezentacją. *Job coaching* – spotkania indywidualne z *coach*-em dają wsparcie studentom chcącym kształtować swoją karierę zawodową¹¹.

4. Działalność Biura Karier

Niezwykle istotną rolę w procesie wyposażania studentów w wiele praktycznych umiejętności niezbędnych na rynku pracy odgrywa działalność Biura Karier. Biuro działa od 2007 r. Jego celem jest przygotowanie studentów i absolwentów PWSZ w Skierniewicach do wejścia i efektywnego funkcjonowania na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rynku regionalnego. Biuro Karier, poprzez różne formy wsparcia (takie, jak warsztaty i szkolenia m.in. z zakresu aktywnego wejścia na rynek pracy, poradnictwo indywidualne, rozmowy doradcze, pomoc w przygotowaniu się do kontaktów z pracodawcą), pomaga studentom i absolwentom w wyborze drogi rozwoju zawodowego, wskazuje dalsze możliwości samodoskonalenia się oraz ułatwia im znalezienie zatrudnienia odpowiadającego ich kwalifikacjom i aspiracjom. Biuro prowadzi i na bieżąco aktualizuje bazę potencjalnych pracodawców z terenu Skierniewic i okolicy oraz bazę ofert pracy. Gromadzi, opracowuje i udostępnia informacje o rynku pracy, o ofertach pracy, stażach i praktykach zawodowych oraz o możliwościach podnoszenia kwalifikacji zawodowych (kursach zawodowych, szkoleniach, stypendiach, stażach i praktykach zawodowych). Współpracuje z Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Skierniewicach, Powiatowym Urzędem Pracy w Skierniewicach, Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP w Skierniewicach oraz z innymi biurami pośrednictwa pracy. Organizuje targi pracy oraz serie spotkań studentów z pracodawcami, którzy przedstawiają swoje wymagania i oczekiwa-

¹⁰ Na każde spotkanie z człowiekiem sukcesu z branży zbieżnej z kierunkiem kształcenia przychodzi ok. 80 zainteresowanych studentów.

¹¹ Na koniec 2013 r. z projektu skorzystało już 216 uczestników, z *coaching*-u skorzystało 8 osób, z doradztwa 5 osób, na praktykach miesięcznych płatnych w 2013 r. było łącznie 18 osób, ze szkoleń specjalistycznych skorzystało ok. 100 osób.

nia wobec przyszłych pracowników¹².

W PWSZ w Skierniewicach realizację procesu kształcenia w znaczącym stopniu wspomaga nowoczesna baza dydaktyczna¹³ oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii komputerowych. Sale wykładowe i ćwiczeniowe wyposażone są w nowoczesny sprzęt multimedialny, ułatwiający prowadzenie zajęć dydaktycznych. Studenci rozwijają swoje umiejętności informatyczne wykorzystując odpowiednio przygotowane pracownie komputerowe. Dostęp do Internetu zapewniają studentom wszystkie pomieszczenia dydaktyczne oraz tzw. strefy bezprzewodowego Internetu. Biblioteka uczelni zapewnia dostęp *on-line* m.in. do: zasobów książkowych, czasopism anglojęzycznych („The Economic Journal”, „The Journal of Sociology”), oraz innych placówek. Od roku 2010 zapewnia bezpłatny dostęp do zasobów baz danych zgromadzonych w ramach Wirtualnej Biblioteki Nauki, tj.: Elsevier, Wiley-Blackwell, Nature, Web of Knowledge, Springer, Ebsco, Science, Scopus, Polskie zasoby wydawnicze i bibliograficzne.

5. Wsparcie dla studentów niepełnosprawnych w PWSZ

Ważna rola, jaką dziś pełnią uczelnie wyższe, polega na zwiększeniu dostępności studiów dla młodzieży niepełnosprawnej oraz zapewnienie im niezbędnej pomocy w trakcie studiowania. Podejmowanie działań w tym zakresie w PWSZ w Skierniewicach należy do głównych zadań pełnomocnika rektora ds. osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne mogą kształcić się na wszystkich kierunkach i specjalnościach. Aktualnie na uczelni studiuje 32 osoby niepełno-

¹² Pierwsze takie spotkanie odbyło się już w maju 2008 r. i dotyczyło oferty płatnych praktyk zawodowych dla studentów ogrodnictwa w gospodarstwie ogrodniczym.

¹³ Baza dydaktyczna Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach jest rezultatem intensywnego procesu inwestycyjnego prowadzonego od chwili jej powstania. Uczelnia została umiejscowiona w budynkach po byłej jednostce wojskowej, które są sukcesywnie modernizowane. W ramach „Regionalnego programu operacyjnego województwa łódzkiego 2007–2013”, zgodnie z indykatywnym planem inwestycyjnym, realizowany jest przez miasto Skierniewice projekt „Ożywienie społeczno-gospodarcze w północno-wschodniej części województwa łódzkiego poprzez rewitalizację terenów powojсковych w Skierniewicach”. Do dyspozycji studentów pozostaje baza lokalowa Ośrodka Sportu i Rekreacji w Skierniewicach. Dopełnieniem obiektów uczelni jest oddany do użytku w roku akademickim 2013/2014 dom studencki o łącznej liczbie 48 miejsc noclegowych.

W uczelni funkcjonuje system pomocy materialnej obejmujący wszystkich studentów bez względu na tryb studiów, który jest realizowany poprzez: stypendia socjalne, stypendia na wyżywienie, stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych, zapomogi, stypendia mieszkaniowe, stypendia za wyniki w nauce. W roku akademickim 2012/2013 ogółem przyznano 333 stypendia na studiach stacjonarnych, w tym 131 stanowiły stypendia socjalne, 32 stypendia socjalne dla osób niepełnosprawnych, 16 zapomóg i 54 stypendia rektora dla najlepszych studentów, odpowiednio na studiach niestacjonarnych przyznano 137 stypendiów, w tym: 66 stanowiły stypendia socjalne, 22 – socjalne dla osób niepełnosprawnych, 47 – za dobre wyniki w nauce, 2 – zapomogi.

sprawne. W całym procesie dydaktycznym uwzględniane są ich specyficzne potrzeby (osoby te w przypadku zgłoszenia takiej konieczności mogą realizować studia w formie indywidualnej organizacji studiów, weryfikacja osiągniętych efektów kształcenia ma charakter zindywidualizowany). Obiekty dydaktyczne uczelni są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wyposażone zostały w podjazdy dla wózków oraz windy. Dla potrzeb osób niepełnosprawnych wydzielone zostały również ergonomiczne toalety z systemem uchwytów. W salach wykładowych osoby niepełnosprawne mają możliwość korzystania z pulpitów uchylnych. Aby zagwarantować studentom niepełnosprawnym pełny udział w procesie kształcenia, integrację i wyrównywanie szans edukacyjnych w ramach „Programu rozwojowego PWSZ w Skierniewicach”, finansowanego ze środków EFS, uczelnia zakupiła i udostępniła dla studentom słabowidzącym i niedowidzącym sprzęt specjalistyczny. Ważną i cieszącą się dużym zainteresowaniem formą wsparcia są wyjazdy szkoleniowe organizowane w przerwie międzysemestralnej dla studentów niepełnosprawnych. Dotychczas zostały zorganizowane trzy wyjazdy, w roku akademickim 2011/2012 do Jastrzębiej Góry, w roku akademickim 2012/2013 – Poronina, 2013/2014 – Giżycka. W ramach tygodniowego pobytu studenci uczestniczą w różnego rodzaju zajęciach turystyczno-rekreacyjnych oraz grupowych warsztatach rozwoju osobistego i indywidualnych sesjach *coach*-ingowych. Obie formy wsparcia ukierunkowane są na budowanie poczucia własnej wartości, wypracowanie umiejętności planowania własnej przyszłości, życia w zgodzie ze sobą i identyfikację ze swoją niepełnosprawnością. W uczelni podejmowane są także działania mające na celu uwrażliwienie społeczności akademickiej na potrzeby osób niepełnosprawnych. W kwietniu 2013 zorganizowane zostały po raz pierwszy „Dni studenta niepełnosprawnego”. W ramach imprezy zorganizowano m.in. warsztaty interaktywne pod nazwą „Niepełnosprawny, czyli kto?”, których celem było przybliżenie studentom pełnosprawnym definicji osoby niepełnosprawnej, postrzeganie osób niepełnosprawnych przez osoby pełnosprawne oraz wyrażenie obaw związanych z kontaktem z osobą niepełnosprawną. Warsztaty miały charakter praktyczny. Uczestnicy po wysłuchaniu prezentacji trenerskiej i krótkiego wykładu brali udział w ćwiczeniach indywidualnych oraz grupowych, odgrywali role (osoby pełnosprawne wcielały się w osoby niepełnosprawne), podejmowali także aktywne formy rozwiązywania problemów m.in. poprzez zastosowanie techniki „burzy mózgów”. Również w roku 2013 odbyły się warsztaty „Niepełnosprawni są wśród nas, czyli jak nawiązać kontakt i wesprzeć osobę niepełnosprawną”. W 2013 r. odbyło się także po raz pierwszy „Forum dyskusyjne” poświęcone edukacji i sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

6. Działalność studencka

Warto podkreślić, że studenci PWSZ w Skierniewicach mają możliwość rozwijania własnych zainteresowań. Na większości kierunków działają aktywnie studenckie koła naukowe. Aktywnie działa Uczelniana Rada Samorządu Studentów (URSS) rozwiązując bieżące problemy studentów, koordynując działania organizacji studenckich, w tym kół naukowych. URSS współuczestniczy w zarządzaniu uczelnią, współdecyduje lub opiniuje decyzje podejmowane w sprawach dotyczących studentów. Reprezentuje społeczność studencką na zewnątrz, współpracuje z samorządami państwowych wyższych szkół zawodowych z terenu całego kraju, a także z Parlamentem Studentów Rzeczypospolitej Polskiej. Samorząd studencki zajmuje się także organizacją przedsięwzięć naukowych oraz kulturalnych, takich jak: „Fuksówka”, „Andrzejki”, „Wigilia”, „Juwenalia”. W sposób cykliczny samorząd studencki organizuje akcje krwiodawstwa – „Wampiriady”. Organizuje ponadto akcje charytatywne (od roku akademickiego 2006/2007 w ramach akcji „Student dzieciom” jest organizowana zbiórka pieniędzy, które przeznaczają się na upominki dla dzieci z Domu Dziecka w Strobowie).

Prężnie działa Klub Uczelniany AZS (Akademicki Związek Sportowy). AZS, który powstał w czerwcu 2006 r., od samego początku cieszył się dużym zainteresowaniem wśród studentów uczelni. Od początku istnienia w ramach AZS funkcjonowało 5 sekcje sportowych: aerobiku, piłki siatkowej, piłki nożnej, pływacka, kulturystyki (sekcja podnoszenia ciężarów). Szczególnym zainteresowaniem studentów cieszy się sekcja piłki nożnej. Sekcja aerobiku powstała z myślą o wspieraniu i motywowaniu studentów do zdrowego trybu życia poprzez ćwiczenia sportowe. Sekcja złożona jest wyłącznie ze studentek uczelni, które regularnie ćwiczą i wspierają upowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży akademickiej. Wszystkie sekcje sportowe Klubu Uczelnianego posiadają swych opiekunów lub trenerów. Uczelnia finansuje koszty treningów, wyjazdy na mecze ligowe, jak również pucharowe, zakupuje niezbędny sprzęt sportowy. Członkowie AZS biorą regularny udział w licznych imprezach i zawodach sportowych, m.in. takich jak: rozgrywki Amatorskiej Piłki Siatkowej w Skierniewicach, Akademickie Mistrzostwa Województwa Łódzkiego w piłce siatkowej studentów, rozgrywkach 4 ligi halowej piłki nożnej, eliminacje Mistrzostw Polski Szkół Wyższych w piłce nożnej.

7. Aktywność PWSZ w Skierniewicach w środowisku społecznym

Ważnym aspektem funkcjonowania PWSZ w Skierniewicach jest aktywne uczestnictwo uczelni w gospodarczym i społecznym życiu miasta i regionu. Od 2009 uczelnia jest głównym organizatorem Festiwalu Nauki¹⁴. Ma on cha-

¹⁴ Dotychczas odbyło się sześć edycji imprezy festiwalowej, 2009 – I: „Edukacja szansą na integrację społeczną”, 2010 – II: „Ochrona przyrody – szansą rozwoju regionalnego”, 2011 – III:

rakter otwarty, a jednym z jego głównych celów jest promowanie idei kształcenia ustawicznego oraz integracja lokalnego środowiska społecznego na rzecz podejmowania efektywnych działań wspierających procesy edukacyjne. Dlatego też każdego roku uczelnia podejmuje wysiłek, aby zainteresować możliwie dużą grupę odbiorców, przygotowuje szeroką ofertę programową Festiwalu, a także podejmuje działania promocyjne obejmujące swoim zasięgiem miasto Skierniewice oraz powiaty subregionu. Idea Festiwalu Nauki, cieszy się coraz większą popularnością w środowisku lokalnym, czego wyrazem jest m.in. fakt, że każdego roku w organizację imprezy aktywnie włącza się zarówno Urząd Miasta Skierniewice oraz wiele instytucji lokalnych (Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, dyrekcja Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Liga Ochrony Przyrody w Skierniewicach, Skierniewicka Izba Gospodarcza). Oferta imprez festiwalowych kierowana jest zarówno do studentów i nauczycieli akademickich, jak i słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, uczniów i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych, przedstawicieli biznesu, władz samorządowych, instytucji społecznych i organizacji pozarządowych działających na terenie Skierniewic oraz powiatów wchodzących w skład subregionu skierniewickiego. W festiwalu uczestniczą nie tylko przedstawiciele środowisk naukowo-akademickich, ale także przedstawiciele biznesu, instytucji społecznych i samorządowych, reprezentanci świata kultury, członkowie organizacji pozarządowych oraz coraz liczniej mieszkańcy subregionu skierniewickiego. Oferta programowa uwzględnia m.in.: wykłady otwarte dla wszystkich chętnych, warsztaty laboratoryjne, kosmetyczne, dietetyczne, florystyczne, warsztaty szeroko rozumianych kompetencji społecznych i kompetencji zawodowych, konkursy plastyczne, literackie, fotograficzne, ekonomiczne, taneczne dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz studentów, wyjazdy studyjne dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, warsztaty i seminaria dla nauczycieli, seminarium przedstawicieli biznesu, władz samorządowych, instytucji społecznych i organizacji pozarządowych. W ofercie imprez znajdują się ponadto także takie propozycje, jak: przedstawienia teatralne, koncerty muzyczne, wystawy fotograficzne. W ramach każdej edycji festiwalu do wszystkich mieszkańców Skierniewic i subregionu kierowana jest impreza plenerowa pod nazwą „Piknik rodzinny”, która jako jedna z imprez festiwalowych związana jest z propagowaniem aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez edukację oraz z kształtowaniem postaw społecznych ukierunkowanych na rozwój lokalny. Uczestnicy imprezy biorą udział w licznych konkursach z nagrodami, warsztatach i pokazach tanecznych. W trakcie imprezy mogą dokonać degustacji regionalnych potraw oraz nabyć produkty charakterystyczne dla lokalnego rynku.

„Globalizacja szansą rozwoju regionalnego”, 2012 – IV: „Zrozumieć współczesność”, 2013 – V: „Zmiany klimatu, klimat zmian”. VI edycja festiwalu pod hasłem: „Energia, pasja, człowiek” odbyła się w maju 2014 r.

8. Zakończenie

Działalność Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Skierniewicach w sposób znaczący wpisuje się ideę wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży, dla której często jedyną szansą na zdobycie wykształcenia wyższego jest bezpłatne studiowanie blisko domu. Uczelnia kształci w kierunkach i specjalnościach, które osadzają absolwentów na lokalnym rynku pracy (i nie tylko). W trakcie realizowanego procesu dydaktycznego studenci nabywają szeroko rozumiane kompetencje niezbędne do podjęcia pracy zawodowej. Mają możliwość rozwijania indywidualnych zainteresowań. W środowisku lokalnym uczelnia jest postrzegana jako realny partner działań na rzecz aktywizacji społeczności.

Pomimo dość krótkiego okresu funkcjonowania, spełnia nadzieje, jakie towarzyszyły koncepcji roli publicznych wyższych uczelni zawodowych, jako miejsca przełamywania zagrożenia wykluczeniem społecznym młodzieży ze środowisk wiejskich i małomiasteczkowych.

Bibliografia

- Buchner-Jeziorska A. (2011), *Studia wyższe – bez szans na sukces?!*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Sociologica, nr 39, s. 17–31.
- Denek K. (2005), *Ku dobrej edukacji*, Wydawnictwo Akapit, Toruń.
- Grabowska I., Węziak-Białowolska D., Kotowska I. E., Panek T. (2013), *Warunki życia gospodarstw domowych. Edukacja i kapitał Ludzki*, [w:] *Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, „Contemporary Economics”, vol. 7, s. 84–101.
- Jastrzębska L. (2013), *Uczelnie przyszłości. Raport 15-lecia*, „Perspektywy”, nr 3, (Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe), s. 18–28.
- Kowalak T. (1998), *Marginalność i marginalizacja społeczna*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Kozarzewski P. (2008), *Wykluczenie edukacyjne*, [w:] M. Jarosz (red.), *Wykluczeni. Wymiar społeczny, materialny i etniczny*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, s. 137–176.
- Nowak-Dziemianowicz M. (2012), *Kompetencje społeczne jako jeden z efektów kształcenia w Krajowych Ramach Kwalifikacji w kontekście pytań o cele i funkcje edukacji*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=308, 7.03.2014.
- Panek T., Czapiński J. (2013), *Wykluczenie społeczne*, [w:] *Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, „Contemporary Economics”, vol. 7, s. 342–375.
- Pilch T. (2004), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, Marginalizacja społeczna a edukacja*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa.
- Szafraniec K. (2011), *Młodzi 2011. Raport*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych* (1997), DzU, nr 96, poz. 590.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (2005), DzU, nr 164, poz. 1365.

Małgorzata Potoczna

**THE ROLE OF A LOCAL PUBLIC INSTITUTION OF HIGHER LEARNING
IN THE PROCESS OF OVERCOMING SOCIAL EXCLUSION OF THE YOUTH
FROM RURAL AREAS AND SMALL TOWNS USING THE EXAMPLE
OF PUBLIC HIGHER VOCATIONAL SCHOOL IN SKIERNIEWICE**

Summary. Characteristics of selected aspects of functioning of Public Higher Vocational School in Skierniewice (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa; PWSZ) contained in the article aims at outlining the role played by the school in the process of overcoming social exclusion of the youth of the Skierniewice region (residing in small towns or rural areas). Public Higher Vocational School in Skierniewice has been in operation since October 1, 2005. It was established in the milieu of a small town surrounded by rural areas in order to strengthen the educational potential of the town and offer to the less well-off youth, who cannot afford studying in large conurbations, a possibility to attain higher education in a public institution in their place of residence or nearby. In 2005/2006, during the first year of operation of the school, 270 full-time students and 87 extramural students commenced their education. Currently 1272 students attend the school: 700 full-time students and 572 extramural students. So far, 1228 graduates in total have received a university degree.

Keywords: system of education, tertiary education, social exclusion.